

Вимоги ГПК України, порушення яких стало підставою для скасування судових рішень

— (березень 2026 року) —

- Щодо необґрунтованого зупинення провадження у справі до перегляду судового рішення у подібних правовідносинах (в іншій справі) Великою Палатою Верховного Суду;
- Щодо задоволення позову до відповідача, який не має відповідати за жодною з позовних вимог. Порушення правил частини 7 статті 238 ГПК;
- Щодо безпідставного повернення позовної заяви у зв'язку із неусуненням її недоліків за відсутності доказів вручення позивачеві ухвали суду про залишення позовної заяви без руху;
- Щодо безпідставного повернення позовної заяви з посиланням на порушення позивачем правил об'єднання позовних вимог;
- Щодо неналежної оцінки судом доводів та доказів, необґрунтованого відхилення належних доказів.

Щодо необґрунтованого зупинення провадження у справі до перегляду судового рішення у подібних правовідносинах (в іншій справі) Великою Палатою Верховного Суду

Постанова СхАГС від 09.02.2026 у справі № 922/546/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/133944423>

Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції від 25.12.2025 в частині зупинення провадження у справі, та направляючи справу для продовження розгляду, апеляційним судом зазначено, що обґрунтовуючи необхідність зупинення провадження у справі, суд першої інстанції, посилаючись на положення п. 7 ч. 1 ст. 228 ГПК, вказував про те, що в провадженні Верховного Суду перебуває аналогічна справа № 922/2555/21, яку ухвалою від 10.09.2025 передано на розгляд Великої Палати Верховного Суду. У своїй ухвалі Верховний Суд зазначив, що в судах усіх інстанцій господарської юрисдикції перебуває велика кількість аналогічних справ про витребування нерухомого майна від добросовісного набувача на користь держави чи територіальної громади за позовами прокурорів, які звернулись до суду як самостійні позивачі, і такі справи прийняті судами до провадження після їх направлення Верховним Судом на новий розгляд.

Проте, колегія суддів дійшла висновку, що такий висновок суду першої інстанції є необґрунтованим.

Оскільки станом на дату зупинення провадження у даній справі – 25.12.2025, було відсутнє рішення Великої Палати Верховного Суду щодо прийняття справи № 922/2555/21 до свого розгляду, а сам факт передачі вказаної справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду ще не свідчить про її прийняття до провадження, у суду першої інстанції були відсутні підстави до зупинення провадження відповідно до умов п. 7 ч. 1 ст. 228 ГПК України.

Крім того, відповідно до даних з Єдиного державного реєстру судових рішень, ухвалою Великої Палати Верховного Суду від 29.10.2025 (оприлюднено 03.11.2025) справу № 922/2555/21 повернуто на розгляд колегії суддів Касаційного господарського суду для розгляду, у зв'язку з відсутністю підстав для передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду.

Враховуючи, що станом на момент прийняття оскаржуваної ухвали -25.12.2025- підстава для зупинення провадження, що передбачена п.7 ч.1 ст. 228 Господарського процесуального кодексу України, була відсутня, це призвело до прийняття необґрунтованого процесуального рішення суду в зазначеній частині.

Щодо задоволення позову до відповідача, який не має відповідати за жодною з позовних вимог. Порухення правил частини 7 статті 238 ГПК

Постанова СхАГС від 11.03.2026 у справі №922/241/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/134957971>

Скасовуючи рішення суду першої інстанції в частині задоволення позову прокурора до Харківської міської ради (далі – ХМР) та в частині стягнення з ХМР судових витрат, апеляційним судом зазначено, що позов прокурора містив три позовних вимоги, однією з яких була вимога до Харківської міської ради - визнати незаконним та скасувати пункти 13 і 27 додатку до рішення 18 сесії ХМР 7 скликання "Про відчуження об'єктів комунальної власності територіальної громади м. Харкова" від 21.02.2018 № 1008/18.

В подальшому, прокуратурою до суду першої інстанції подано заяву 24.09.2025 через систему "Електронний суд" про зміну предмета позову (яка прийнята судом до розгляду ухвалою від 20.11.2025), в якій прокуратура просила: **1. визнати недійсним договір купівлі-продажу нежитлових приміщень, укладений між Управлінням комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна ХМР та ФОП-1 (позовна вимога прокурора звернута до Управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки і комунального майна ХМР та ФОП); 2. зобов'язати ФОП-1 повернути Харківській міській територіальній громаді в особі ХМР нежитлові приміщення, а ХМР зобов'язати прийняти у власність вказані приміщення (позовна вимога звернута до ФОП)** (на запитання суду в судовому засіданні 11.03.2026 прокурор відповів, що вказана вимога звернута саме тільки до ФОП)

З наведеного вбачається, що прокурор фактично виключив зі свого позову окрему вимогу, пред'явлену до ХМР – про визнання незаконним та скасування у відповідній частині рішення ХМР від 21.02.2018 року № 1008/18. При цьому, склад відповідачів залишився незмінним, що вбачається з першої сторінки поданої прокурором заяви про зміну предмета позову, тобто прокурор не змінював у своїй заяві склад відповідачів та визначив належними відповідачами ХМР; Управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна ХМР та ФОП-1.

Колегія суддів звернула увагу, що фактично, **позов прокурора (з урахуванням змінених вимог за вх. №22202 від 25.09.2025) не містить окремих вимог, звернутих до Харківської міської ради**, що підтверджено прокурором у судовому засіданні 11.03.2026 на запитання суду апеляційної інстанції, але вона залишається відповідачем за існуючими вимогами.

Розглянувши позов до Харківської міської ради, колегія суддів дійшла висновку, що вона не має відповідати за жодною із позовних вимог. Суд першої інстанції не звернув уваги на наведені обставини та в порушення частини 7 статті 238 ГПК задовольнив позов у тому числі до Харківської міської ради, яка не має відповідати за жодною із вимог.

Щодо безпідставного повернення позовної заяви у зв'язку із неусуненням її недоліків за відсутності доказів вручення позивачеві ухвали суду про залишення позовної заяви без руху

Постанова СхАГС від 19.02.2026 у справі №641/6936/23
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/134453657>

Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції про повернення позовної заяви (на підставі ч. 4 ст. 174 ГПК у зв'язку із неусуненням позивачем недоліків позовної заяви), та направляючи справу до суду першої інстанції для продовження розгляду, апеляційним судом зазначено про те, що як вбачається з наявних у суду доказів, **ухвали господарського суду від 08.05.2025 (про залишення позовної заяви без руху)** та від 02.06.2025 не направлялися до кабінетів ЄСІТС позивача та його представника, про що свідчить відсутність у матеріалах справи таких довідок про доставку електронних листів.

Натомість, **господарським судом було зазначено, що ухвали господарського суду від 08.05.2025 та від 02.06.2025 направлялися поштою на адресу позивача та були вручені, що підтверджується рекомендованими повідомленнями про вручення поштового відправлення №0610251664865, №0610249992480.**

Заявник апеляційної скарги зазначав у апеляційній скарзі щодо неотримання поштою ані позивачем у справі ані його представником будь-яких процесуальних документів суду першої інстанції.

Апеляційний суд, дослідивши матеріали справи встановив, що рекомендовані повідомлення про вручення поштового відправлення №0610251664865, №0610249992480 (а.с. 53,54) були вручені особисто – Макарову О.С.

Таким чином, зазначені повідомлення (№0610251664865, №0610249992480) не були отримані позивачем у справі – Макаровим Сергієм Васильовичем, оскільки вони були вручені особисто – іншій особі, а саме Макарову О.С.

Доказів, що означена особа представляє інтереси позивача Макарова Сергія Васильовича матеріали справи не містять.

Отже, на час прийняття оскаржуваної ухвали у суду не було належних доказів щодо отримання позивачем (Макаров С.В.) ухвали господарського суду у даній справі від 08.05.2025.

Як встановлено судом апеляційної інстанції, **позивач не отримував копію ухвали про залишення позову без руху від 08.05.2025**, а тому висновки господарського суду про навмисне невиконання позивачем вимог означеної ухвали у строки, встановлені судом та про наявність підстав для повернення позову у справі є необґрунтованими.

Щодо безпідставного повернення позовної заяви з посиланням на порушення позивачем правил об'єднання позовних вимог

Постанова КГС ВС від 16.03.2026 у справі № 922/4053/25
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/134921177>

Ухвалою суду першої інстанції, залишеною без змін постановою апеляційного суду, повернуто позовну заяву та додані до неї документи позивачеві ДПЗД «Укрінтеренерго». Судові рішення аргументовано тим, що **предметом спору в межах даної справи є стягнення заборгованості за дванадцятьма окремими договорами постачання електричної енергії**. На виконання кожного з перелічених договорів постачання сторонами складено акти купівлі-продажу електроенергії за відповідні періоди, подано інші докази окремо за кожним договором. **Позов подано з визначенням окремих сум боргу за кожним договором** постачання електричної енергії постачальником “останньої надії” окремо. На обґрунтування сум, заявлених до стягнення, позивачем подано договори із додатковими угодами до них, акти купівлі-продажу електроенергії до кожного договору окремо. Окремі розрахунки заборгованості за кожним договором, сформовані з урахуванням різних обсягів споживання електричної енергії відповідачем за кожним договором окремо. **Кожна з означених вимог (за кожним договором) є самостійною вимогою. Вимоги не пов'язані між собою** ні підставами виникнення, ні поданими доказами та **не є основними і похідними одна від одної**, оскільки від задоволення одних не залежить задоволення інших. **Тобто, заявлені ДПЗД «Укрінтеренерго» вимоги не відповідають правилам об'єднання, визначеним частиною першою статті 173 ГПК України.**

Скасовуючи рішення судів попередніх інстанцій, та передаючи справу на розгляд суду першої інстанції зі стадії відкриття провадження у справі, **колегією суддів Верховного Суду зазначено** про те, що аналіз пункту 2 частини п'ятої статті 174 ГПК України у системному співвідношенні з приписами частини шостої статті 173 цього Кодексу свідчить про те, що **у разі порушення правил об'єднання позовних вимог суд з метою виконання завдання господарського судочинства може не повертати позовну заяву**, а за клопотанням учасника справи або **за власною ініціативою самостійно роз'єднати позовні вимоги** за правилами частини шостої статті 173 ГПК України та розглянути кожен з заявлених вимог окремо.

Отже, наявність підстав для роз'єднання позовних вимог за правилами частини шостої статті 173 ГПК України та розгляду кожної з вимог окремо унеможливорює повернення судом позовної заяви незалежно від того, чи суд застосував надані йому повноваження. Подібні висновки викладені у постанові КГС ВС від 18.08.2023 у справі №910/21280/21.

Зазначене не було враховано судами, оскільки повертаючи позовну заяву та додані до неї документи на підставі пункту 2 частини п'ятої статті 174 ГПК України, не встановили наявності підстав, визначених у частинах четвертій та п'ятій статті 173 ГПК України.

Підставою для повернення позовної заяви з посиланням на пункт 2 частини п'ятої статті 174 ГПК є встановлення господарським судом обставин, які свідчать про порушення позивачем правил об'єднання позовних вимог, наведених саме в частинах четвертій, п'ятій статті 173 ГПК. **Тобто, коли заявлені в одному позові вимоги є однорідними або співвідносяться як основна та похідна та не підпадають під заборони, визначені у частинах четвертій, п'ятій статті 173 ГПК України, у суду відсутні підстави для повернення позовної заяви, незалежно від того, чи заявлено позивачем клопотання про об'єднання позовних вимог. У цьому разі суд має керуватися змістом самої позовної заяви, обставинами та доказами, якими обґрунтовано позов.** Подібні висновки містять постанови Верховного Суду від 23.10.2019 у справі № 902/434/19 та від 02.12.2020 у справі № 908/420/20.

Колегією суддів також вказано про помилковість посилання судів на те, що кількість додатків до позовної заяви (договорів, рахунків, актів тощо) складає 247 документів на майже 700 аркушах і сумісний розгляд заявлених позивачем у цій справі позовних вимог перешкоджатиме з'ясуванню взаємних прав і обов'язків сторін та суттєво ускладнить вирішення спору. Статтею 174 чинного ГПК України не передбачено повернення позовної заяви з таких мотивів, що об'єднання позовних вимог перешкоджає з'ясуванню прав і взаємовідносин сторін чи суттєво утруднює вирішення спору. Крім цього обсяг доданих до позовної заяви доказів на підтвердження позовних вимог та підстав їх виникнення не є свідченням порушення/дотримання правил об'єднання/роз'єднання позовних вимог, а тому не має вирішального значення у застосуванні положень частин першої, шостої статті 173 та пункту 2 частини п'ятої статті 174 ГПК України. А тому великий обсяг доданих до позовної заяви доказів на підтвердження позовних вимог та підстав їх виникнення не є свідченням порушення правил об'єднання позовних вимог. Наведена правова позиція викладена у постанові КГС ВС від 18.08.2023 у справі №910/21280/21.

Аргументи судів про те, що вимоги не пов'язані між собою ні підставами виникнення, ні поданими доказами та не є основними і похідними одна від одної, оскільки від задоволення одних не залежить задоволення інших, Верховний Суд відхилив, зазначивши, що предметом позову є стягнення заборгованості за поставлену електричну енергію за різні періоди, однак між тими ж самими сторонами, фактично у межах одних правовідносин. Посилання на різні договори про постачання електричної енергії не спростовує доводи позивача про однорідність вимог, які врегульовані законодавством щодо надання споживачу послуги з постачання електричної енергії, зокрема ЗУ «Про ринок електричної енергії» та Правилами роздрібного ринку електричної енергії.

Фактично права та обов'язки останніх виникли з однорідних підстав, а предметом спору в цьому випадку є однакові права і обов'язки, тобто спільний матеріально-правовий об'єкт, з приводу якого виник спір.

Щодо неналежної оцінки судом доводів та доказів, необґрунтованого відхилення належних доказів

Постанова КГС ВС від 11.02.2026 у справі № 911/1229/25
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/134265734>

Спір у справі виник щодо належності/неналежності виконання Відповідачем як підрядником умов Договору, а саме робіт з капітального ремонту комплексу транспортних споруд.

Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що для покладення на особу обов'язку відшкодування збитків має бути доведено повний склад цивільного правопорушення, а саме протиправна поведінка, порушення закону чи умов договору, наявність збитків, виражених у конкретному вартісному показнику, причинний зв'язок (школа є прямим наслідком порушення), вина особи, яка заподіяла шкоду. За результатами розгляду **суди виснували про необхідність доведення складу такого правопорушення саме Прокурором, водночас всі надані ним докази відхилили та зазначили про недоведеність підстав для стягнення з Відповідача заявлених коштів.**

Колегія суддів Верховного Суду з такою позицією судів попередніх інстанцій не погодилася, зазначивши, що **суди попередніх інстанцій** не перевірили та не дослідили, чи підтверджені належними доказами обставини, на які посилається Прокурор, зокрема **не встановили фактичну якість виконаних Відповідачем робіт, відповідність встановлених опор проекту, наявність порушень з його (як підрядника) боку та причинний зв'язок між такими діями й заявленими збитками.** Водночас суди обмежилися лише констатацією того, що Прокурор безпідставно ототожнив суму збитків із вартістю встановлених опор. При цьому всупереч одному з основоположних принципів "jura novit curia" суди не надали оцінку дійсній правовій природі заявленої Прокурором до стягнення суми.

Така позиція судів є передчасною, особливо з огляду на відсутність у матеріалах справи жодного доказу на спростування доводів Прокурора. Колегія суддів звернула увагу, що **суди поклали в основу оскаржуваних рішень лише доводи Відповідача про те, що замовник (Департамент) без зауважень прийняв виконані роботи** та підписав відповідні акти.

ВС звернув увагу на суб'єктний склад та предмет позову, а саме звернення до суду Прокурора в інтересах Ради та Департаменту. Хоча на останнього як на замовника дійсно покладено обов'язок перевірити якість робіт та матеріалів у відповідності до технічних умов, за обставинами справи Прокурор саме і вказує на його недобросовісність у контексті раціонального використання бюджетних коштів, що спричинило їх надмірну переплату та, як наслідок, звернення до суду з позовом у цій справі.

Доводом Відповідача є виключно погодження замовником актів про виконані роботи, що за обставинами справи та з урахуванням підстав позовних вимог і суб'єктного складу учасників справи само по собі не може беззаперечно свідчити про належність виконання Відповідачем умов Договору.

При цьому **суди не взяли до уваги, що Відповідач як підрядник не позбавлений був права надати суду докази на спростування доводів Прокурора** та, як наслідок, на доведення своєї позиції про стан встановлених опор (нові, а не з ознаками використання тощо) та в цілому про якість виконаних ним будівельних робіт.

З огляду на те, що **вказаних доказів надано не було**, вбачається передчасним спростування та відхилення судами всіх доказів іншої сторони (Прокурора). Колегія суддів звернула увагу, що хоча процесуальний закон (частина перша статті 86 ГПК) надає суду право оцінювати докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів, така дискреція не повинна застосовуватися як підстава не враховувати всі надані докази у їх сукупності.

В такий спосіб судами попередніх інстанцій допущено порушення вищезазначеної процесуальної норми, а саме необґрунтовано відхилено (не взято до уваги) докази на підтвердження позиції Прокурора (висновки будівельно-технічної та економічної експертиз, складених у межах кримінального провадження, а також ревізійні матеріали, акти та накази). ВС звернув увагу, що **водночас вказані документи не визнані судами недопустимими чи неналежними доказами** (частини перша та друга статті 77 ГПК), **а лише формально відхилені як такі, що не доводять повного складу цивільного правопорушення** Відповідача.

Наведене свідчить про неналежну оцінку судами доводів та доказів Прокурора у їх сукупності та передчасність висновків про недоведення наявності у діях Відповідача ознак цивільного правопорушення.

Суди попередніх інстанцій необґрунтовано відхилили належні докази на підтвердження відповідних обставин та не зауважили на відсутність контрдоказів (контраргументів) з боку Відповідача, чим допустили неналежне дотримання вимог статті 86 Господарського процесуального кодексу України.

